

Hogyan írjuk?

„Mint” minták – avagy mikor vesszőzzünk és mikor ne...

Miért foglalkozom most egy orvosi szaknyelvi lapban egy ilyen egyszerű és meglehetősen általános helyesírási ügygel? – vetődhet föl a kérdés a kedves olvasóban.

Ennek két oka is van.

Az egyik az, hogy immáron több levelet és emilt is kaptam, amelyben arra hívták föl a figyelmem, hogy időnként már kimerítően és fárasztóan sokszor írok mindenféle elméleties és elvont, ám a hétköznapi gyakorlatában nem mindenki számára túl érdekes szaknyelvi gondokról rágódva. Ebben a véleményben is feltétlenül lehet valami. Ezt jól példázza annak az olvasónak a véleménye, aki bátran közölte velem, hogy „holt nem érdeklő” az – és itt példaként tényleg egy többszörösen kötőjelezett, összetett, kémiai nevet és egy rövidítést is tartalmazó szószörnyeteget idézett – X enzim nevének leírása, ám sok egyszerűbb, viszont gyakorta előforduló kifejezés, írásforma helyes használatára nagyon is kíváncsi lenne...

A másik ok pedig az, hogy gondosabban átgondolva rájöhettünk, hogy nem is mindig olyan egyszerű kérdés, hogy „dukál-e a 'mint' elé vessző vagy nem?”, különösen ha azt is tapasztalhatjuk, hogy a legalapvetőbb, már az általánosban is tanult szabályt sem sikerül mindig mindenkinek megfelelően alkalmazni. (Az viszont már valóban külön bonyolítja a helyzetet, ha a 'mint' szó összetetallozódik a 'több' szóval.)

Nos, megpróbálom hát a „vesszőzéssel” kapcsolatos elveket tömören összefoglalni, lehetőleg minél csacsibb példákkal illusztrálva – teszem ezt azért ilyen módon, mert általános tapasztalataim szerint az ilyes butuska példák sokkal jobban megmaradhatnak az ember fejében, mint mondjuk a „komoly”, valóban az orvosi szaknyelvből vett mutatónyilatkozatokkal megvilágított szabályok, használati szokások.

1. A „mint” előtt nincs vessző, ha állapot- vagy hasonlító határozósóként szerepel!

Én mint az egyetem fő Boa constrectora, doktorrá fogadom. (-ként értelemben: rektorként)

A hisztis páciens mint tetemet szeretem látni. (-ként, vagy -nak,-nek értelemben: tetemként, tetemnek)

2. A „mint” előtt kell vessző a hasonlító tartalmú mondatokban!

A „mint” kötőszóval bevezetett hasonlítás önálló (bár sokszor hiányos) tagmondat, ezért a „mint” kötőszó előtt vesszőt kell tenni.

Alakul, mint gibbusos gyerek a prés alatt.

A hasonlító tartalmú mellékmondatokban gyakran vonatkozó névmás vagy névmási határozósói kötőszó követi a „mint”-et.

Még nem láttál olyan nőt, mint aki az előbb itt állt. Úgy elkapnám, mint ahogy még senki...

3. A hasonlító „több, mint” szerkezet vesszőt követel!

Annak a valószínűsége, hogy agyvérzést kapok tőled több, mint 100%!

(Hangsúlyozom – bár árnyalatnyi, sőt, olykor vitatható a különbség –, itt nem arra utal a mondat, hogy „legalább” 100%-ról van szó, hanem arra, hogy egy ennél nagyobb, konkrétan ki nem mondott százalékkal vetem össze mintegy rejtetten a 100%-ot, ami persze tartalmilag értelmetlen...)

4. A majdnem (valamivel kevesebb) szó ellentétét kifejezni szándékozó „több mint” („legalább, legalábbis, minimum” értelemben) nem vesszős!

Ez a szerkezet erősít, hangsúlyoz, nem pedig összehasonlít.

Ez az összefoglaló több mint unalmas, bár ezt kimondani már több mint pimaszság. Ezekben a mondatokban tehát nem a „több” az állítmány, hanem az unalmas, illetve a pimaszság szavak.

5. De:

Ez valamivel/sokkal/alig/kissé több, mint pimaszság.

A „több, mint” szerkezet előtti, mértékre utaló szavak nyelvtani értelemben már hasonlítóssá teszik a mondatot,

még ha nem is olyan pontosan meghatározott összehasonlítóssá, mint ahogy az az *öt több, mint hat* mondatban fogalmazódik meg – függetlenül az értelmétől (esetünkben értelmetlenségétől).